

RODNO ZASNOVANO NASILJE U CRNOJ GORI

ZASIJEDANJE ŽENSKOG PARLAMENTA

29. novembar 2019.

Šta je to „rodno zasnovano nasilje“?

Šta podrazumijevamo pod „nasiljem u porodici“ i „nasiljem nad ženama“?

Prema čl. 3 (d) Istanbulske konvencije, „rodno zasnovano nasilje nad ženama“ označava nasilje, koje je usmjereno protiv žene zato što je žena, odnosno ono, koje nesrazmjerno pogađa žene.

Rodno zasnovano nasilje obuhvata, ali nije ograničeno samo na:

nasilje u porodici ili domaćinstvu, uključujući, između ostalog, fizičku i mentalnu agresiju, emocionalno i psihološko zlostavljanje, silovanje i seksualno zlostavljanje, incest, silovanje supružnika, stalnog ili povremenog partnera i nevjenčanog supružnika, zločin počinjen u ime časti, genitalno sakaćenje i druge tradicionalne obrede koji ženama nanose štetu, kao što su prisilni brakovi;

nasilje do kojeg dolazi u široj zajednici, uključujući silovanje, seksualno zlostavljanje/iskorišćavanje, seksualno uznemiravanje i zastrašivanje na radnom mjestu, u institucijama i sl., trgovinu ženama u svrhu seksualnog i ekonomskog iskorišćavanja i seksualnog turizma;

nasilje koje počinji ili toleriše država ili njeni službenici; kršenje ljudskih prava žena u vrijeme oružanog sukoba, naročito otmice, nasilno preseljenje, sistemska silovanja, seksualno ropstvo, prisilne trudnoće i trgovina ljudima u svrhu seksualnog i ekonomskog iskorišćavanja.

„***nasilje u porodici***“ označava svako dijelo fizičkog, seksualnog, psihičkog odnosno ekonomskog nasilja do kojeg dolazi u okviru porodice ili domaćinstva odnosno između bivših ili sadašnjih supružnika ili partnera, nezavisno od toga da li učinilac dijeli ili je dijelio isto boravište sa žrtvom.

„***nasilje nad ženama***“ označava kršenje ljudskih prava i oblik diskriminacije nad ženama i predstavlja sva djela rodno zasnovanog nasilja koja dovode do ili mogu da dovedu do: fizičke, seksualne, psihičke, odnosno, finansijske povrede ili patnje za žene, obuhvatajući i prijetnje takvim dijelima, prinudu ili proizvoljno lišavanje slobode, bilo u javnosti bilo u privatnom životu.

„***nasilje u porodici***“, u smislu Zakona o sprečavanju nasilja u porodici, jeste akt fizičkog, seksualnog, psihičkog ili ekonomskog nasilja učinioaca prema licu sa kojim se učinilac nalazi u sadašnjem ili ranijem bračnom ili vanbračnom ili partnerskom odnosu ili prema licu sa kojim je krvni srodnik u pravoj liniji, a u pobočnoj liniji do drugog stepena ili sa kojim je srodnik po tazbini do drugog stepena ili kome je usvojitelj, usvojenik, hranjenik ili hranitelj ili prema drugom licu sa kojim živi ili je živio u zajedničkom domaćinstvu.

Na jedanaestom zasjedanju Ženskog parlamenta predsjednica Odbora za rodnu ravnopravnost **Nada Drobnjak** istakla je da je ova godina na polju rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori značajna, jer se slavi 150 godina od osnivanja Đevojačkog instituta ugledne ustanove koja je, kako je kazala, obrazovala djevojke ne samo iz Crne Gore, nego i iz Boke, Albanije, Slovenije, Grčke i Bugarske, dodajući da su već tada na Cetinju umrežavane djevojke i osnaživane da obrazovane mijenjaju svijet, kao i obilježava 100 godina od početka političkog angažovanja žena u Crnoj Gori. Ona je u svom izlaganju podsjetila da je u programu Komunističke partije Crne Gore iz 1919. godine zapisano: “Bez slobodne, emancipovane, politički izgrađene i društveno aktivne žene nema revolucije, nema društvenog napretka i nema budućnosti”.

Poslanica Drobnjak konstatovala je da u aktuelnom sazivu najveći broj žena u Skupštini od početka parlamentarizma u Crnoj Gori, kao i da to je rezultat kvota koje su 2011. godine usvojene u Zakonu o izboru odbornika i poslanika, što je dovelo do toga da danas imamo 29,63 odsto žena u sastavu crnogorskog parlamenta.

„Pomenuću i to da je u okviru ekonomskog osnaživanja žena ostvaren vidan pomak, što je dokaz da nema napretka i ženske ekonomske moći, ako nema moći u politici. Takođe, logično je da povećanjem broja žena na mjestima odlučivanja u politici, povećan je i broj žena u preduzetništvu. Tako da smo 2005. imali 9,6 odsto preduzetnica u Crnoj Gori, a danas je 24 odsto malih i srednjih preduzetništva u vlasništvu žena“, kazala je Drobnjak.

Govoreći o onome što je urađeno između dva zasjedanja Ženskog parlamenta, poslanica Drobnjak je istakla da Odbor za rodnu ravnopravnost u narednom periodu uz podršku Misije OEBS-a, sa Ministarstvom poljoprivrede i ruralnog razvoja i Ministarstvom finansija, kako je kazala, „kreće u jednu novu priču važnu za Crnu Goru, a to je rodno odgovorno budžetiranje“.

Na otvaranju zasjedanja koje je bilo posvećeno razmatranju ostvarivanja prava žena u zemljama regiona, sa akcentom na borbu protiv nasilja nad ženama i borbu protiv trgovine ljudima, govorili su i zamjenik Zaštitnika ljudskih prava i sloboda **Siniša Bjeković**, predsjednica Vrhovnog suda **Vesna Medenica**, ministar za ljudska i manjinska prava **Mehmed Zenka**, specijalna predstavnik Generalnog sekretara NATO-a za žene, mir i bezbjednost, **Kler Hačinson** i šefica Misije OEBS-a u Crnoj Gori **Maryse Daviet**.

U radu sjednice učestvovali su poslanici/e, predsjednici/ce poslaničkih klubova, predsjednici/ce radnih tijela Skupštine Crne Gore, članovi/ice Vlade Crne Gore, kao i članice ženskih asocijacija parlamentarnih partija i ostalih segmenata civilnog društva i predstavnici/ce parlamenta država Zapadnog Balkana.

Izvršna direktorica NVO “Prima” čija je vizija da su mladi, kao aktivni i vidljivi nosioci promijena građanskog društva, istakla je svoj stav na temu rodnog nasilja kada je u pitanju Crna Gora. Zbog vremenskog ograničenja na zasjedanju Skupštine Crne Gore, prenosimo govor u cjelosti kako bi poruka bila sveobuhvatna:

“Čast mi je da danas govorim u ovom domu i zadovoljstvo da vidim žene riješene da se bore protiv nasilja. Iako su djevojke i žene u najvećem procentu žrtve nasilja, patrijarhat koji nas uobličava čini sve nas slabima. U našem društvu i dalje ne postoji dovoljan broj obrazovnih programa niti dovoljan senzibilitet za rodna pitanja. Iako je nasilje velika tema još od začetka civilnog sektora, nasilje u adolescentskim vezama i rodno nasilje među mladima nisu teme o kojima se kod nas često govori. A rad sa mladim ljudima, koji ulaze u prve veze je izuzetno važan za razvoj kvalitetnih odnosa i prevenciju rodno uslovljenog nasilja.

Ne treba se fokusirati samo na nasilje usmjereno protiv žena i djevojaka, već na povezanost tog čina sa sistemskim tolerisanjem rodnog nasilja i njegovom upotrebom kako bi se ostvarila društvena očekivanja vezana za rodne uloge i ponašanja. Mi smo još uvijek skloni da šamarima i batinama vaspitavamo djecu, govoreći im: ovo radim za tvoje dobro, da postaneš dobar čovjek. Tako ih učimo da je nasilje odraz ljubavi.

Mi učimo naše rodne uloge da bismo znali ne samo kao da se ponašamo već i da bismo bili opšte prihvaćeni u zajednici. Ako u obzir uzmemo statistiku po kojoj su žrtve koje preživljavaju rodno nasilje dominantno djevojke i žene, a oni koji dominantno čine nasilje – muškarci svih uzrasta, onda je jasno da živimo u zajednici koja nas permanentno uči da je poželjno, dobro i opravdano biti nasilna ako si muškarac i trpjeti nasilje ukoliko si žena. Ovaj obrazac žrtve očekujemo od djevojaka od trenutka rođenja: treba da znaš kad da prećutiš, muškarci prvi sjedaju za sto, time i tvoj brat, budi uvijek uredna i čista, pazi kako se ponašaš inače može biti silovana... i tako ih spremamo za odraslo doba u kojem će najveće osjećanje krivice imati upravo onda kada pomisle da se odupru nasilju. I dalje ih vaspitavamo da se moraju ostvariti, što znači udati se a prvenstveno postati majke i još uvijek ih vrednujemo kroz to. Još uvijek se može čuti rečenica: dobro, završila si fakultet, radiš, fino zarađuješ, ali – da li si udata? Da li imaš djece?

U ovakvoj konstelaciji, djevojke trpe rodno nasilje od svojih vršnjaka a pogotovo od svojih partnera, vjerujući da je to ponašanje koje donosi sreću i ljubav na duge staze. Dominantni oblici nasilja u tom dobu su ljubomora, uhođenje, kontrola onoga što se objavljuje na društvenim mrežama, izolacija od drugarica a naročito od drugova, traženje da se ljubav dokaže tako što se da šifra od Instagrama i fejsbuka, ili tako što se traže obnažene fotografije i snimci, prisiljavanje na seksualni odnos, odnosno odnos bez pristanka. I uopšte nije rijetko da čujem ljude raznih uzrasta: zašto to trpi, nije udata – ljudi misle da je iz nezdrave veze lako izaći jer niste u braku. Zaboravljaju na to koliko godina se u tu djevojku i u sve njene vršnjakinje ulagalo da nauči lekciju da ne prepoznaje rodno nasilje kao nasilje već kao način vaspitavanja i ljubavi.

Ako pogledamo statistiku o NEET osobama, to su osobe koje nisu ni u sistemu redovnog formalnog obrazovanja, niti su uključene u neformalno obrazovanje niti rade, njihov procenat od 2016. opada u Cg, međurtim, primjetno je da u uzrastu od 18 do 25/6 godina je veći procenat djevojaka i mladih žena. Zašto one nestaju u periodu kada su maltene u najvećoj intelektualnoj i fizičkoj snazi?

Naša je dužnost da ohrabrimo djevojke da imaju pravo da kažu ne. Naša je dužnost da ih naučimo da dobacivanje na ulici i u školi, zviždanje, neželjeno dodirivanje, lascivni komentari na društvenim mrežama – da to nisu ni šale ni komplimenti, već rodno seksualno nasilje. Naša je dužnost da ne bježimo od činjenice da je svaka 5. mlada osoba i dijete žrtva seksualnog nasilja, od od 5 koji to jesu, 4 su djevojčice a 1 dječak. Naša je obaveza da im ulivamo samopouzdanje da se odupiru nasilju i da ga prijavljuju, ali i da stvaramo servise podrške za to. Rodno i seksualno nasilje se veoma rijetko prijavljuju. Istraživanje koje radimo u Primi zajedno sa SŽK i SOS NK pokazuje da su najčešći razlozi za to: stid, strah, uvjerenje da nije učinila sve da ovo nasilje izbjegne pa da je time i kriva, te bojazan, doduše krajnje realna, da će proces biti izuzetno neprijatan, a činjenice teško dokazive.

Ovome veoma doprinosi i aktuelno stanje u našem zakonodavstvu po kojem seksualno uznemiravanje predstavlja prekršaj, umjesto da bude kvalifikovano kao krivično djelo. S obziorn da je formirana Radna grupa za izmjene i dopune Krivičnog zakonika. Pozivam vas da se dobro informišete o ovom problemu i u ovom domu donesete odluke koje će direktno smanjivati rodno nasilje u Crnoj Gori.“